

15- SANAYİ POLİTİKALARI

I-ÖNCELİKLER LİSTESİ

ÖNCELİK 15.1. Türkiye Sanayi Politikasının Uygulanması

ÖNCELİK 15.2. Yabancı Yatırımlara Yönelik Bir Promosyon Stratejisinin Geliştirilmesi ve Uygulanması

II- ÖNCELİKLERİN TANIMLARI VE ÖNCELİKLER ÇERÇEVESİNDE AB MEVZUATINA UYUM, UYGULAMAYA YÖNELİK KURUMSAL YAPILANMA VE FİNANSMAN TABLOLARI

ÖNCELİK 15.1 Türkiye Sanayi Politikasının Uygulanması

1- Kısa Bilgi

Avrupa Birliğine (AB) üyelik sürecinde, AB Müktesebatına uyum sağlanmasına yönelik olarak Türkiye ve AB arasında kurulan alt komitelerden “Ticaret, Sanayi ve AKÇT Ürünleri Alt Komitesi”nin 16 Mayıs 2001 tarihinde İstanbul’da yapılmış olan toplantısında ve Avrupa Komisyonunun yayımladığı Türkiye’nin uyum sürecine ilişkin 2002 yılı ilerleme raporunda, AB üyelik sürecinde ülkemiz için sanayi stratejisi ve politikasının yer aldığı bir belgenin hazırlanması gerekliliği ortaya konulmuştur. Bunun üzerine, ilgili kurum ve kuruluşların katkısıyla Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığının koordinasyonunda Türkiye Sanayi Politikası taslak metni hazırlanmış ve Avrupa Komisyonuna iletilmiştir. 17 Temmuz 2002 tarihinde Brüksel’de düzenlenen Alt Komite toplantısında yapılan değerlendirmede, AB yetkilileri, söz konusu metni genel olarak olumlu bulduklarını ifade ederek, kapsama ilişkin bazı önerilerde bulunmuşlardır.

Taslak metin, AB tarafından getirilen öneriler, Hükümet Programı ve Acil Eylem Planında yer alan politika ve tedbirler dikkate alınarak revize edilmiştir. Bu kapsamda, metnin ekine öncelikle ele alınacak tedbirlere ilişkin bir uygulama planı da ilave edilmiştir.

Türkiye Sanayi Politikası dokümanı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türk Patent Enstitüsü, Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsalar Birliği (TOBB) ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonunun (TESK) katkılarıyla, DPT Müsteşarlığının koordinatörlüğünde hazırlanmıştır.

Bu doküman, sanayi politikasının genel çerçevesini belirlemek üzere orta vadeli bir politika metni olarak, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) ve Hükümet Programı temel alınarak hazırlanmıştır. Metin, imalat sanayiine ilişkin mevcut durumu, kurumsal çerçeveyi, amaçları, izlenecek politikaları ve öncelikli tedbirleri kapsamaktadır. Bu doküman önümüzdeki yıllardaki gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda tekrar gözden geçirilecektir.

Türkiye’de sanayi politikasının temel amacı artan dünya rekabet şartları altında sanayinin rekabet gücünü ve verimliliğini artırarak dışa dönük bir yapı içinde sürdürülebilir büyümeyi sağlamaktır.

Sanayi politikası, girişimcilerin ve işletmelerin inisiyatif alabilecekleri, fırsatlar yaratabilecekleri ve potansiyellerini kullanabilecekleri, rekabete açık bir iş ortamını geliştirmeyi hedeflemektedir. Ancak, Türkiye’de sanayi politikası bağımsız bir politika alanı değildir. Sanayi politikası dış ticaret, yatırım, teknoloji, Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ’ler), kalite, çevre, işgücü ve rekabet gibi farklı politika alanlarını kesen yatay bir politika alanıdır. Ayrıca, sektörlerin spesifik ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilen sektörel politikaları da içermektedir.

Önümüzdeki dönemde, bu dokümanda yer alan politikalar ile tedbirlerin uygulanmasının sanayinin gelişmesine katkıda bulunması beklenmektedir. Mevcut sorunların aşılması ve ekonomik istikrarın sağlanmasıyla beraber ilave tedbirler de gündeme gelecektir.

Türkiye Sanayi Politikası dokümanı resmi bir statü kazandırıldıktan sonra Avrupa Komisyonuna iletilecektir.

ÖNCELİK 15.2 Yabancı Yatırımlara Yönelik Bir Promosyon Stratejisinin Geliştirilmesi ve Uygulanması

1- Kısa Bilgi

AB Konseyi tarafından 19 Mayıs 2003 tarihinde kabul edilen Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesinde Sanayi Politikaları alanında kısa dönem önceliği olarak Türkiye'ye yönelik yabancı yatırımların teşvik edilmesi amacıyla bir strateji geliştirilmesi ve uygulanması yer almaktadır.

1980'lerden bu yana, üretim alt yapısını güçlendirmek, Türk sanayiinin yeterlilik düzeyini ve ülkenin rekabet gücünü yükseltmek amacıyla, ülkeye gelen doğrudan yabancı yatırımları artırmak, Türk hükümetinin en önemli hedeflerinden birisi olmuştur.

Ekonominin, özellikle yabancı yatırımlar rejiminin libelleştirilmesi sonucunda, 1990'ların ortalarına dek ülkenin yabancı yatırım rakamlarında düzenli bir artış gözlemlenmiş olmakla birlikte, bu tarihten sonra doğrudan yabancı yatırımlarda bir durağanlaşma olmuş ve güçlü potansiyeline karşın, Türkiye dünyadaki yabancı sermaye akışından yeterince yararlanamamıştır.

Özel sektör yatırımlarının, özellikle de yabancı yatırımların seviyesinin düşüklüğünün ve Türkiye'nin doğrudan yabancı yatırımları çekme konusundaki performans eksikliğinin nedenlerini araştırmak ve Türk sistemini rasyonalize etmek için bir reform programı geliştirmek üzere Dünya Bankası-Yabancı Yatırım Danışmanlık Kurumu (FIAS)'la bir dizi ortak çalışma gerçekleştirilmiştir.

Bu kapsamda, Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Ortamı Analizini, hükümetin güçlü politik iradesi ve kamu kurumları ile özel sektörün desteğiyle gerçekleştirilen Yatırımlarda Karşılaşılan İdari Engellerin Tespiti Projesi takip etmiştir. Bunların yanı sıra, doğrudan yabancı yatırımlar için uygun bir mevzuat ve etkin bir yatırım promosyon stratejisi geliştirmek amacıyla iki ayrı proje daha yapılmıştır.

Bu çalışmaların sonuçlarıyla bağlantılı olarak, Türk Hükümeti hukuki, düzenleyici ve idari çerçeveyi modernleştirmek ve sistematize etmek amacıyla kapsamlı bir reform programı başlatmıştır. Bu amaçla, 11 Aralık 2001 tarihinde reform programı sürecinin yapısını ve aşağıda tanımlanan kilit reform alanlarını belirleyen Bakanlar Kurulu Kararı çıkarılmıştır;

- Şirket Kuruluşu
- İstihdam (yabancıların çalışma izinleri)
- Sektörel Lisanslar
- Arazi Temini ve Arsa Geliştirme
- Vergi ve Teşvikler
- Gümrükler ve Teknik Standartlar
- Fikri Mülkiyet Hakları
- Doğrudan Yabancı Yatırım Mevzuatı
- Yatırım Promosyonu
- KOBİ

Reform sürecinin yapısıyla ilgili olarak, Bakanlar Kurulu Kararı ile bu 10 kilit reform alanına tekabül eden 10 teknik komite oluşturulmuş ve düzenleyici reformun Başbakanlık Müsteşarının başkanlığında, teknik komitelerin başkanları ile Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, DPT Müsteşarlığı,

Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Yabancı Sermaye Derneği (YASED) ve Türk İhracatçılar Meclisi (TİM) temsilcilerinden oluşan Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Koordinasyon Komitesinin (YOİKK) yönlendirmesi altında sürmesi öngörülmüştür. YOİKK çalışmalarının sekretaryası ise Hazine Müsteşarlığınca yürütülmektedir.

Yeni hükümet, 31 Aralık 2002 tarihinde reform programına desteğini vurgulamak üzere yeni bir Bakanlar Kurulu Kararı çıkartmış, bu Kararla Komite Başkanlığının Hazineden sorumlu Devlet Bakanı tarafından üstlenilmesi de hükmüne bağlanmıştır.

Reform programı bağlamında gerçekleştirilen gelişmelerin vardığı son nokta aşağıda özetlenmektedir:

Uluslararası en iyi örnekler ve FIAS çalışmasının önerileri dikkate alınarak hazırlanan 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu 17 Haziran 2003 tarih ve 25141 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye’de kurulacak yabancı sermayeli şirketler için izin prosedürü ve asgari sermaye şartını kaldıran Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY) Kanunu ile yatırım ve yatırımcı tanımında uluslararası standartlara uyulması öngörülmektedir. Bunun yanı sıra, Kanun, halen yürürlükte olan 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununda yer alan, milli muamele (vergi ve diğer uygulamalar), kar ve temettü transferi ile şirketin tasfiyesi veya satılması hallerinde sermaye payının yurt dışına transferi serbestisi ve yabancı teknik personel çalıştırılması serbestisi gibi ilkeleri korunmakta; gayrimenkul edinimi, uluslararası tahkim ve kamulaştırmaya karşı koruma gibi konularda ise Anayasa ve diğer kanunlarda varolan hükümleri teyit etmektedir.

Yabancıların istihdamına ilişkin süreçleri basitleştiren “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun” TBMM’de kabul edilmiş ve 6 Mart 2003 tarih ve 25040 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Aynı Teknik Komite tarafından, özel grupların (engelliler, eski mahkumlar, terör kurbanları) zorunlu istihdamı konusunda da bir yasa taslağı hazırlanmıştır.

Devlet yardımlarının en önemlilerinden biri olan yatırım indiriminin otomatik olarak uygulanmasını mümkün kılan 4842 no’lu Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 24 Nisan 2003 tarih ve 25088 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Şirket kuruluşu sürecinin basitleştirilmesine ve mükerrerliklerden arındırılmasına yönelik 4884 no’lu Türk Ticaret Kanunu, Vergi Usul Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, İş Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 17 Haziran 2003 tarih ve 25141 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Türk Patent Enstitüsünün kapasitesini ve alt yapısını güçlendirmeyi amaçlayan Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı 7 Ocak 2003 tarihinde TBMM’ye sunulmuştur.

Yatırım Promosyonu Teknik Komitesi, Türkiye Yatırım Promosyon Ajansı için bir model geliştirerek, Yatırım Promosyon Ajansının Kurulmasına dair yasa taslağını hazırlamış ve Taslak, Başbakanlığa sunulmuştur. Bu düzenleme ile genel anlamda doğrudan yabancı yatırımlar ve doğrudan yabancı yatırımlara yönelik promosyon stratejisini biçimlendirmek ve uygulamak için gerekli alt yapının oluşturması öngörülmektedir.

Gümrük Müsteşarlığı, idari yeterlik ve etkililiğini geliştirme amaçlı bir reform programını yürürlüğe koyma sürecindedir. Gümrük yasa, yönetmelik ve işlemlerini Avrupa Birliği mevzuatı ile uyumlu hale getirme yönünde önemli adımlar atılmıştır.

2- Mevzuat Uyum Takvimi

Bu öncelik altında bir mevzuat uyumu öngörülmemektedir. Türkiye’deki bütün sektörlerde (AB menşeli) yabancı yatırımların önündeki bütün kısıtlamaların kaldırılmasına ilişkin gerçekleştirilecek mevzuat uyum çalışmaları için Sermayenin Serbest Dolaşımı başlığı altındaki Tablo 4.1.1’e bakınız.

3- Mevzuatın Uyumu ve Uygulanması İçin Kurumsal Yapılanma Takvimi

Doğrudan yabancı yatırımlar ile ilgili iki kurumdan, düzenleyici hususlar, doğrudan yabancı yatırımlar istatistikleri ve reform projesiyle ilgilenecek olan Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü halihazırda mevcuttur. Türkiye Yatırım Promosyon Ajansı ise, ilgili yasanın TBMM’de kabulünün ardından kurulacaktır.

Kurumsal düzeydeki bu ihtisaslaşmanın bir parçası olarak, Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü sarıh istatistiksel veriler üzerinden politika oluşturacak bir kurum olarak yeni işlevini yerine getirebilmek için bir dönüşüm sürecinden geçme durumunda kalacak; Yatırım Promosyon Ajansı ise kamu ve özel sektör tarafından ortaklaşa yönetilecek yeni bir kurum olarak teşekkül ettirilecektir.

Uygulama için gerekli ek personel ve eğitim ihtiyacının büyük bölümü yeni kurulacak kurumun ihtiyaçları doğrultusunda belirlenecek olmakla beraber, Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğünün mevcut personelinin, politika geliştirme işlevini yerine getirebilmek için, Avrupa Birliği Üyesi Devletlerin deneyimleri doğrultusunda ek eğitime ihtiyaç duyacağı aşıkardır.

4- Planlanan Finansman İhtiyacı³⁾

Tablo 15.2.1

(Euro)

İhtiyaçlar - (Hazine Müsteşarlığı)	Yıl	Ulusal Bütçe	AB Kaynakları	Diğer	Toplam
I – Yatırım	2004	150.360	350.840		501.200
II- Mevzuatın Uyumu ve Uygulanması					
Personel					
Eğitim					
Danışman İhtiyacı	2004-2006		3.400.000		3.400.000
Tercüme					
Diğer					
Toplam		150.360	3.750.840		3.901.200

³⁾ Finansman ihtiyacı zaman içinde netleşecek olmakla beraber, ilk değerler 2003 yılı AB-Türkiye Mali İşbirliği Programına sunulan ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü için eşleştirme (twinning) projesinden, Türkiye Yatırım Promosyon Ajansı için de “yatırım” ve “teknik yardım boyutlarını” içeren “Setting up a well-equipped Investment Promotion Agency to fulfill promotion functions” başlıklı projeden alınmıştır.